

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО–НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

24 ТРАВНЯ 2023 р.

«АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

м. Одеса

УДК 338.43: 35

Агропродовольчий сектор України в період війни: виклики та перспективи. Матеріали науково-практичної конференції 24 травня 2023 року / кафедра економіки промисловості. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. 87 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку агропродовольчого сектору України в період війни. Запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем розвитку підприємств різних галузей агропродовольчого сектору, ОТГ та районів у контексті викликів воєнного часу та післявоєнної відбудови. В доповідях особлива увага приділялась повоєнному відновленню України на засадах сталого та інклюзивного розвитку.

Організаційний комітет конференції

Голова: Павлов О.І., д. е. н., професор

Заступник голови Козак К.Б., д. е. н., професор

Члени комітету: Макаринська А.В., д. т. н., професор

Самофатова В.А., д. е. н., професор

Купріна Н.М., д. е. н., професор

Дідух С.М., д. е. н., доцент

Кулаковська Т.А., д. е. н., доцент

Рекомендовано до друку та розповсюдження в мережі Internet Вченою радою

Одеського національного технологічного університету,

протокол № 14 від 20.06.2023 р.

Матеріали подаються за оригіналами рукописів доповідей

учасників конференції

ЗМІСТ

ГАЛУЗЕВА ТА СОЦІАЛЬНО-ПРОСТОРОВА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ОТГ ТА РАЙОНІВ УКРАЇНИ	6
Павлов О. І., д. е. н., професор Павлова І. О., к. е. н., старший викладач Одеський національний технологічний університет	
ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ: ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО СУСПІЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ	11
Шевчук В. О., д. е. н., професор Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ	
ЦІНОВА КОН'ЮНКТУРА ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ 2020–2022 РОКІВ	17
Коваленко О. В., д. е. н., старший науковий співробітник Яценко Л. О., к. е. н., старший науковий співробітник Інститут продовольчих ресурсів НААН, м. Київ	
ЗБИТКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ УНАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ І ЙОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЗГІДНО «НОВОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ»	22
Крисанов Д. Ф., д. е. н., професор Білоцерківський національний аграрний університет	
РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ДОВОЄННИЙ ТА ВОЄННИЙ ПЕРІОДИ	27
Росоха В. В., д. е. н., професор Нечипоренко О. М., д. е. н., чл.-кор. НААН, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»	
МОДУЛЬНІ УСТАНОВКИ ДЛЯ КОРМОВИРОБНИЦТВА	36
Єгоров Б. В., д. т. н., професор Макаринська А. В., д. т. н., доцент Одеський національний технологічний університет	
СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ СТАЛОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	40
Самофатова В. А., д. е. н., професор Одеський національний технологічний університет	

Павлов О. І., д. е. н., проф., завідувач
кафедри економіки промисловості
Павлова І. О., к. е. н., старший викладач
кафедри туристичного бізнесу та рекреації
Одеський національний технологічний університет

ГАЛУЗЕВА ТА СОЦІАЛЬНО-ПРОСТОРОВА СПРЯМОВАНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОГО ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ОТГ ТА РАЙОНІВ УКРАЇНИ

Понятійний конструкт «інклюзивне повоєнне відновлення ОТГ та районів України» тлумачиться як залучення, включення усіх українських громадян на основі їх соціальної згуртованості та об'єднання ресурсів і зусиль держави, громадськості, бізнесу до відбудови країни.

ОТГ та райони України, що створені в процесі здійснення реформи територіальної організації суспільства, ідентифікуються нами як континуальні сільсько-міські агломераційні утворення. Про галузеву та соціально-просторову спрямованість розвитку цих агломерацій дає уявлення таблиця 1.

Таблиця 1

Типологічний розподіл за регіонами сільсько-міських агломерацій України районного рівня за галузевою та соціально-просторовою спрямованістю їх розвитку

Кількість районів у розрізі регіонів	Райони					
	За галузевою спрямованістю, одиниць (відсотків)			За соціально-просторовою спрямованістю, одиниць (відсотків)		
	Переважаю-но аграрні	Переважаю-но промисло-ві	Переважаю-но сервісні	Переважаю-но руральні	Переважаю-но урбанні	Збалансо-вані за руральною та урбанною ознаками
Північний (17)	7 (41,2)	10 (58,8)	–	8 (47,05)	6 (35,3)	3 (17,65)
Східний (21)	8 (38,1)	12 (57,1)	1 (4,8)	6 (28,55)	12 (57,1)	3 (14,35)
Південний (16)	10 (62,5)	4 (25,0)	2 (12,5)	10 (62,5)	4 (25,0)	2 (12,5)
Західний (33)	20 (60,6)	8 (24,2)	5 (15,2)	21 (63,6)	6 (18,2)	6 (18,2)
Центральний (32)	23 (71,9)	9 (28,1)	–	21 (65,6)	8 (25,0)	3 (9,4)
В цілому по Україні (119)	68 (57,1)	43 (36,1)	8 (6,8)	66 (55,5)	36 (30,1)	17 (14,4)

Джерело: складено авторами на основі даних офіційної статистики України.

За інформацією, що міститься в таблиці 1, переважно аграрними є агломерації Центрального, Південного та Західного регіонів, відповідно переважно промисловими – двох інших. Найбільша частка агломерацій переважно сервісної спрямованості розвитку припадає на Західний та Південний регіони, що обумовлено наявністю гірської місцевості та приморського узбережжя. Розподіл агломерацій за соціально-просторовою спрямованістю розвитку є похідним від їх галузевої спеціалізації. Більш менш рівномірним є розподіл між регіонами агломерацій із збалансованим урбанно-руральним, або рурально-урбанним розвитком. Деяке відхилення в цьому відношенні мають агломерації Центрального регіону.

В таблиці 2 представлені ОТГ та райони за їх демографічними ознаками, що характеризують соціально-просторову спрямованість їх розвитку у розрізі областей.

Таблиця 2

Демографічні ознаки соціально-просторової спрямованості розвитку ОТГ та районів у розрізі областей

Область	Кількість районів	Відсоток населення: міського /сільського	Кількість урбанних районів	Кількість руральних районів	Кількість міст /селищ /сіл	Соціально-просторова спрямованість розвитку
Вінницька	6	52,30 /47,70	1	5	18 /29 /1456	Рурально-урбанна
Волинська	4	52,23 /47,77	2	2	11 /22 /1054	Рурально-урбанна
Дніпропетровська	7	84,16 /15,84	7	0	20 /45 /1435	Урбанна
Донецька	5	90,99 /9,01	4	1	52 /131 /1115	Урбанна
Житомирська	4	59,64 /40,36	4	0	12 /43 /1613	Рурально-урбанна
Закарпатська	6	37,23 /62,77	1	5	11 /19 /578	Руральна
Запорізька	5	77,50 /22,50	5	0	15 /22 /914	Урбанна
Івано-Франківська	6	44,57 /55,43	1	5	15 /23 /766	Руральна
Київська	7	61,75 /38,25	7	0	24 /30 /1126	Урбанно-руральна

Область	Кількість районів	Відсоток населення: міського / сільського	Кількість урбанних районів	Кількість руральних районів	Кількість міст / селищ / сіл	Соціально-просторова спрямованість розвитку
Кіровоградська	4	63,72 / 36,28	2	2	12 / 27 / 990	Урбанно-руральна
Луганська	4	87,20 / 12,80	1	3	37 / 109 / 780	Урбанна
Львівська	7	61,19 / 38,81	3	4	44 / 34 / 1850	Урбанно-руральна
Миколаївська	4	68,75 / 31,25	3	1	9 / 17 / 885	Урбанно-руральна
Одеська	7	67,26 / 32,74	2	5	18 / 33 / 1122	Урбанно-руральна
Полтавська	4	62,71 / 37,29	2	2	16 / 20 / 1803	Урбанно-руральна
Рівненська	4	47,45 / 55,55	1	3	11 / 16 / 999	Руральна
Сумська	5	69,82 / 30,18	4	1	15 / 20 / 1454	Урбанно-руральна
Тернопільська	3	46,13 / 53,87	1	2	18 / 17 / 1023	Руральна
Харківська	7	81,38 / 18,62	5	2	17 / 60 / 1674	Урбанна
Херсонська	5	61,41 / 38,59	2	3	9 / 31 / 656	Рурально-урбанна
Хмельницька	3	58,04 / 41,96	2	1	13 / 24 / 1414	Рурально-урбанна
Черкаська	4	57,34 / 42,66	2	2	16 / 14 / 824	Рурально-урбанна
Чернівецька	3	43,34 / 56,66	1	2	11 / 8 / 398	Руральна
Чернігівська	5	66,02 / 33,98	4	1	16 / 29 / 1464	Урбанно-руральна

Джерело: складено авторами на основі даних офіційної статистики України.

В Україні 5 областей є переважно руральними, 6 – рурально-урбанними, 5 – урбанними, 8 – урбанно-руральними.

Найбільш виразним є прояв руральної соціально-просторової інклюзивності в 5 із 7 західних областей та урбанної – в усіх 4 східних і в одній північній (Харківська) областях.

Зазначена спрямованість повоєнного відновлення агломерацій багато в чому буде залежати від їх інклюзивної спроможності, під якою розуміється наявність певних умов, можливостей, здатності та готовності до

формування сільсько-міського середовища гармонії та інклюзії добробуту, в якому відсутні суспільна дискримінація та соціальна несправедливість.

Розподіл агломерацій між регіонами за ступенем їх інклюзивної спроможності (табл. 3) було здійснено на основі узагальненого індексу, який складається з чотирнадцяти окремих індексів, які нараховувалися кожній громаді за максимально 4-х бальною шкалою.

Таблиця 3

Типологічний розподіл за регіонами сільсько-міських агломерацій України районного рівня за їх інклюзивною спроможністю

Кількість районів у розрізі регіонів	Райони		
	Достатньо інклюзивно спроможні (понад 20 балів у розрахунку на один район)	Помірно інклюзивно спроможні (від 15 до 20 балів у розрахунку на один район)	Недостатньо інклюзивно спроможні (до 15 балів у розрахунку на один район)
Північний (17)	–	270,5 бали: 17 = 15,89 бали (п'ятий показник)	–
Східний (21)	432 бали: 21 = 20,57 бали (перший показник)	–	–
Південний (16)	–	277 балів: 16 = 17,31 бали (третій показник)	–
Західний (33)	–	576,5 бали: 33 = 17,46 бали (другий показник)	–
Центральний (32)	–	517,5 бали: 32 = 16,16 бали (четвертий показник)	–
В цілому по Україні (119)	–	2073,5 бали: 119 = 17,42	–

Джерело: складено авторами на основі даних офіційної статистики України.

Наведені в таблиці 3 індекси свідчать про відносно рівномірний розподіл між регіонами агломерацій з помірною інклюзивною спроможністю. Незначні коливання за окремими показниками відбивають неоднакову забезпеченість агломерацій земельною площею, а також специфіку системи розселення в розрізі областей та регіонів, рівень їх урбанізації та руралізації, історичний поділ праці.

Динаміка галузевої та соціально-просторової спрямованості інклюзивного повоєнного відновлення ОТГ та районів потребує належного врядування цього процесу у поєднанні з територіальним плануванням та впровадженням політики соціальної згуртованості.

Риторика інклюзивності, на думку Дж. Р. Бомонта, є засобом демократичного оновлення – «третього шляху» між застарілою догмою командної держави та вільного ринку, – шляху, який заохочує участь населення у багатьох державних та неурядових організаціях, у громадянському суспільстві [1].

А це актуалізує проблему впровадження принципів належного врядування (участь, справедливість, інклюзивність, підзвітність, чуйність, прозорість, орієнтація на консенсус), з використанням партисипативної (учасницької) та деліберативної (дорадчої) демократії, до безпосереднього прийняття громадянами управлінських рішень [2, с. 7].

Для України це завдання є вкрай важливим в умовах воєнного стану та у повоєнному відновленні країни, оскільки поки що державна політика не є демократичною, залишаючись під повним бюрократичним контролем можновладців. Так нещодавно, а саме 13 травня 2023 року український уряд на своєму засіданні заявив про доцільність створення в окремих міністерствах та 11 областях посад заступників міністра, заступників голів обласних військових адміністрацій з питань відновлення [3]. Таке рішення, що ставить під сумнів ефективність наявної структури виконавчої влади, є недоцільним в умовах дефіциту бюджетних коштів.

Створення, за рахунок інклюзивності структурних одиниць базового та районного рівнів адміністративно-територіального устрою України, демократичного децентралізованого простору, при належному врядуванні та залученні, включенні та об'єднанні усіх верст населення навколо ідеї повоєнного відновлення країни, є запорукою формування інклюзивного суспільства.

Література

1. Beaumont J. R. Socially inclusive governance? A comparison of local anti-poverty strategies in the UK and the Netherlands. Doctoral thesis, Durham University. 2000. 332 p.

2. Андрійчук Т. С. Посилення механізмів деліберативної демократії для належного врядування в Україні. *Науковий журнал «Політикус»*. 2022. Вип. 2. С. 7–13. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2>.

3. Малолеткова О. Засідання Кабінету Міністрів. Уряд хоче пришвидшити відбудову країни. 13 травня 2023 року. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/uryad-hoche-prishvidshiti-vidbudovu-krayini/> (дата звернення: 17.05.2023).

Шевчук В.О., д. е. н., проф.,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ: ПЕРСПЕКТИВИ ПОВОЄННОГО СУСПІЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ

З'ясовуючи сутність теперішньої війни, слід брати до уваги середовище ноосфери, в якому вона триває. Потрібно «вжитися думкою у поняття субстанції», аби збагнути особливості війни [1, с. 461]. Беручи до уваги, що субстанція – це духоматерія, розпізнавання сутності війни, передбачуваної перемоги та подальшого відродження України відповідно потребують застосування духоматеріального та інших підходів. Ці підходи розкривають найпершу українську перемогу. Вона є мілітарною і здобута тоді, коли Україна провалила наміри блиц-крігу і ворогу не вдалося захопити Київ «за три дні».

Субстанційний підхід поряд із мілітарними силами вимагає урахування духовно-інтелектуальних сил. Вони є обов'язковою передумовою мілітарних сил, а водночас – запорукою очікуваної перемоги та повоєнного відродження. Війна вимагає від світового співтовариства осягнення загальнолюдської місії, покладеної на Україну. Її провідними складовими є кілька найважливіших